

ฉากทัศน์เพื่อการออกแบบเชิงนโยบายโครงการ English Program แห่งชาติ

Policy Design of Scenarios for the National English Program

รัตนพงศ์ ตุมพสุวรรณ¹เพ็ญวรา ชูประวัติ^{2*}ธีรภัทร กุโลภาส³

Rattanapong Tumpasuwat

Penvara Xupravati

Dhirapat Kulophas

(Received: May 1, 2025; Revised: June 9, 2025; Accepted: June 11, 2025)

บทคัดย่อ

เพื่อสร้างภาพอนาคตการบริหารวิชาการโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ตามแนวคิดจิตสำนึกความเป็นสากล เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกอนาคต การวิจัยดำเนินการในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการคาดการณ์อนาคตผ่าน 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะจิตสำนึกความเป็นสากลและการบริหารวิชาการโครงการ English Program (2) การกวาดสัญญาณเพื่อสำรวจแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยขับเคลื่อนที่มีผลกระทบต่ออนาคต (3) การสร้างภาพอนาคต ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการคาดการณ์อนาคตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 16 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารห้องเรียน English Program โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการกำหนดนโยบาย 2. นักวิชาการด้านการศึกษา 3. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดำเนินการโครงการ English Program สังกัด สพฐ. 4. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดำเนินการโครงการ English Program สังกัด สช. 5. หัวหน้าโครงการ English Program สังกัด สพฐ. 6. หัวหน้าโครงการ English Program สังกัดอื่น 7. ผู้ปกครอง 8. ตัวแทนนักเรียน(ศิษย์เก่า) ด้วยการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อคาดการณ์อนาคต จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยนำเสนอภาพอนาคตใน 10 ปีข้างหน้าของการบริหารโครงการ English Program ใน 4 ฉากทัศน์ ได้แก่ (1) EP Opportunity Nation (2) The Human Advantage EP (3) Blueprint-Based EP Reform (4) Bridge the Gap EP ภายหลังการสร้างและนำเสนอฉากทัศน์อนาคตทั้ง 4 รูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์ และอภิปรายถึงคุณลักษณะ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยงของแต่ละฉากทัศน์อย่างรอบด้านในการสร้างอนาคตพึงประสงค์ สำหรับการพัฒนากการบริหารวิชาการโครงการ English Program โดยอนาคตพึงประสงค์นี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นฐานสำคัญสำหรับการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป

คำสำคัญ: การคาดการณ์อนาคต ห้องเรียน English Program จิตสำนึกความเป็นสากล

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง อนาคตภาพและข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารวิชาการโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ตามแนวคิดจิตสำนึกความเป็นสากล

^{1,2,3} คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330 Thailand.

*Corresponding Author E-mail: penvara.x@chula.ac.th

Abstract

This research was conducted to envision the future of academic administration for the English Program (EP) based on the concept of International mindedness, and to prepare for global transformations in the coming decades. This study was conducted using a qualitative approach, incorporating the process of foresight research through three key steps: (1) Studying conceptual frameworks related to international mindedness and academic administration in the English Program; (2) Horizon scanning to identify emerging trends and key driving forces that may impact the future; and (3) Scenario building through a future foresight workshop involving 16 selected stakeholders and experts in English Program administration. These participants included: (1) National education policy-makers; (2) Academic scholars; (3) School leaders from English Programs under the Office of the Basic Education Commission (OBEC); (4) School leaders from English Programs under the Office of the Private Education Commission (OPEC); (5) English Program heads from OBEC-affiliated schools; (6) English Program heads from other educational organizations; (7) Parents; and (8) Alumni representatives. Through small-group workshops and qualitative analysis, the research produced four future scenarios of English Program academic administration over the next decade: (1) EP Opportunity Nation; (2) The Human Advantage EP; (3) Blueprint-Based EP Reform; and (4) Bridge the Gap EP. After developing and presenting these four scenarios, the experts engaged in a critical analysis of each scenario's attributes, strengths, weaknesses, opportunities, and risks, to identify the preferable future for English Program academic administration. The selected preferable future was then used as a foundation for designing actionable policy recommendations to support the sustainable development of the English Program in alignment with future global challenges.

Keywords: Foresight, English Program, International Mindedness

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร เศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้ระบบการศึกษาทั่วโลกจำเป็นต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน เพื่อเตรียมความพร้อมให้เยาวชนสามารถเผชิญความท้าทายในยุคใหม่ที่มีลักษณะซับซ้อน หลากหลาย และเชื่อมโยงถึงกันอย่างแนบแน่น (Organization for Economic Co-operation and Development [OECD], 2018; World Economic Forum, 2020) หนึ่งในแนวคิดสำคัญที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล คือ จิตสำนึกความเป็นสากล (International Mindedness) ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

มีความตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น เคารพสิทธิมนุษยชน และมีส่วนร่วมในสังคมโลกอย่างมีความรับผิดชอบ (Hill, 2007; UNESCO, 2015)

ประเทศไทย ในฐานะประเทศกำลังพัฒนาที่กำลังเดินหน้าสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ได้กำหนด ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีทักษะชีวิต และมีความสามารถในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ซึ่งถือเป็นภาษากลางสำหรับการสื่อสารและการทำงานในระดับนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ขณะเดียวกัน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ยังระบุว่าระบบการศึกษาไทยกำลังเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้าง อาทิ ความเหลื่อมล้ำทางโอกาส คุณภาพการศึกษาที่ไม่เท่าเทียม และการไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนจึงจำเป็นต้องเน้นการศึกษาตลอดชีวิต การเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับบริบทของโลกาภิวัตน์อย่างแท้จริง

ในด้านการจัดการเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผ่านการจัดตั้ง โครงการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ หรือ โครงการ English Program (EP) โดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนในหลายกลุ่มสาระวิชา ยกเว้นภาษาไทยและสังคมศึกษา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) วัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อยกระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของผู้เรียน และเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมโลก

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานโครงการ English Program ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษ การขาดนโยบายที่มีความต่อเนื่อง และการขาดแนวทางที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะเชิงจิตสำนึกความเป็นสากลอย่างเป็นระบบ ข้อมูลจากโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) และการจัดอันดับความสามารถทางภาษาอังกฤษโดย Education First ยังสะท้อนว่าผลสัมฤทธิ์ทางภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในภูมิภาคอาเซียน เช่น สิงคโปร์และเวียดนาม (Education First, 2011; OECD, 2019) เมื่อพิจารณาในระดับการบริหารวิชาการซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพของโครงการ English Program จะพบว่าประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนไทย ภายใต้บริบทของการเรียนรู้สองภาษาและการบูรณาการคุณลักษณะความเป็นสากล (2) การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในฐานะ Active Learners ที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการคิด วิเคราะห์ และเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง และ (3) การวัดและประเมินผลที่เน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ซึ่งสามารถสะท้อนศักยภาพผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ไม่ยึดติดกับการสอบแบบดั้งเดิม ทั้งนี้ การบริหารวิชาการทั้งสามองค์ประกอบนี้จำเป็นต้องสอดคล้องกับแนวคิดจิตสำนึกความเป็นสากล และพัฒนาอย่างมีทิศทางร่วมกัน เพื่อให้โครงการ English Program ไม่เพียงเป็นพื้นที่ของการเรียนภาษา แต่เป็นเวทีของการสร้างพลเมืองโลกในความหมายที่แท้จริง จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ตรงในการดำเนินการโครงการ English Program เห็นว่า

การพัฒนากรอบแนวคิดเรื่อง "คุณลักษณะจิตสำนึกความเป็นสากล" อย่างชัดเจนและเป็นระบบ จะสามารถนำไปสู่การบริหารวิชาการที่มีทิศทาง และผลักดันโครงการ English Program ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในมิติที่ลึกซึ้งกว่าการสื่อสารภาษา คือ การสร้างผู้เรียนที่มีคุณลักษณะของ พลเมืองโลก (Global Citizen) ซึ่งสามารถสื่อสาร ขบคิด ร่วมมือ และแก้ปัญหาในบริบทโลกที่ซับซ้อนอย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบ (OECD, 2018; UNESCO, 2015)

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างภาพอนาคตการบริหารวิชาการโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวง ศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ตามแนวคิดจิตสำนึกความเป็นสากล เพื่อสนับสนุนการบริหารโครงการ English Program ให้สามารถขับเคลื่อนเป้าหมายการสร้างพลเมืองโลกได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับบริบทการศึกษาระดับสากลในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างภาพอนาคตการบริหารวิชาการโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวง ศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ตามแนวคิดจิตสำนึกความเป็นสากล

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกความเป็นสากล (International Mindedness)

แนวคิดจิตสำนึกความเป็นสากล (International Mindedness) หมายถึงการมีความเข้าใจ ยอมรับ และเคารพในความหลากหลายของวัฒนธรรม เชื้อชาติ ภาษา และวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลก รวมถึงการตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสังคมในระดับท้องถิ่น ประเทศ และนานาชาติ (Hill, 2007) ผู้ที่มีจิตสำนึกความเป็นสากลจะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นข้ามวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองโลก และมีเจตคติที่เปิดกว้างต่อความแตกต่าง (UNESCO, 2015) การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นสากลได้รับการส่งเสริมอย่างเด่นชัดในกรอบ Global Citizenship Education (GCED) ขององค์การยูเนสโก โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การเคารพสิทธิมนุษยชน และการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก (Castro et al., 2015; UNESCO, 2015)

กล่าวสรุปได้ว่า จิตสำนึกความเป็นสากล (International Mindedness) หมายถึง กรอบแนวคิด และคุณลักษณะของบุคคลที่มีความเข้าใจ เคารพ และเปิดใจยอมรับต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของผู้คนทั่วโลก ผู้มีจิตสำนึกความเป็นสากลจะตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ และเข้าใจว่าการกระทำของตนเองมีผลกระทบต่อส่วนรวม ความตระหนักในระดับโลกนี้ไม่เพียงแต่เป็นการเปิดรับมุมมองใหม่ ๆ แต่ยังรวมถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการดำรงตนเป็นสมาชิกที่สร้างสรรค์ เห็นคุณค่าของความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสันติภาพ ความยุติธรรม และการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นสากลจึงเป็นกระบวนการที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การคิดเชิงวิพากษ์ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นบนพื้นฐานของความเข้าใจและ

เคารพในความแตกต่าง อันจะนำไปสู่การสร้างพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างแน่นแฟ้นได้อย่างมีวิจารณ์ญาณและมีความรับผิดชอบ

2. แนวคิดการบริหารวิชาการ (Academic Administration)

การบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรเป็นการออกแบบและปรับใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสังคม การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ขณะที่การวัดและประเมินผลควรใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ไม่จำกัดเพียงการสอบปลายภาคหรือคะแนนเชิงปริมาณ (กิตติมา บริดีติติก, 2532; วิมล เดชะ, 2559) ดังนั้น การบริหารวิชาการที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพสถานศึกษาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

3. แนวคิดและการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน English Program

โครงการ English Program (EP) ในประเทศไทยถือเป็นนโยบายการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองต่อนโยบายการผลิตกำลังคนที่มีทักษะทางภาษาอังกฤษเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการแข่งขันในเวทีโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) การจัดการเรียนการสอนในโครงการ EP มุ่งเน้นการใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้บางวิชา โดยมีครูผู้สอนที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษเป็นผู้ดำเนินการ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยสะท้อนว่าการดำเนินงานห้องเรียน EP ยังประสบปัญหา เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง ระดับความสามารถของครูผู้สอน และความไม่สอดคล้องของการออกแบบหลักสูตรกับมาตรฐานสากล (ศุภชัย สมพานิช, 2561) ดังนั้น การพัฒนาห้องเรียน EP จำเป็นต้องเน้นทั้งด้านคุณภาพการสอนและความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา

4. แนวคิดและวิธีการวิจัยเชิงคาดการณ์อนาคต (Foresight Research)

การวิจัยเชิงคาดการณ์อนาคต (Foresight Research) คือกระบวนการที่ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในปัจจุบัน ร่วมกับการคาดการณ์แนวโน้มและปัจจัยขับเคลื่อน เพื่อสร้างฉากทัศน์ต่าง ๆ ของอนาคตอย่างเป็นระบบ (Miles, 2003) จุดเด่นของ Foresight คือ การเปิดพื้นที่ให้พิจารณาความเป็นไปได้หลายรูปแบบ (Multiple Futures) แทนที่จะคาดการณ์เพียงแนวโน้มเส้นตรงเพียงแนวทางเดียว ในด้านการศึกษา การใช้กระบวนการ Foresight ช่วยให้นักวางแผนนโยบายสามารถวางแผนเชิงกลยุทธ์รองรับการเปลี่ยนแปลงระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (OECD, 2018) เทคนิคที่ได้รับความนิยมในการวิจัย Foresight ได้แก่ Environmental Scanning, Scenario Planning และ Back casting (Schultz, 2006)

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ประยุกต์ใช้กระบวนการคาดการณ์อนาคต (Foresight Research) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารวิชาการโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) บนฐานแนวคิดจิตสำนึกความเป็นสากล (International Mindedness) โดยดำเนินการตามขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกในประเด็นการวิจัย โดยเน้นการศึกษาสองส่วนหลัก ได้แก่ (1) กรอบแนวคิดคุณลักษณะจิตสำนึกความเป็นสากล ซึ่งมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เคารพความแตกต่าง และมีวิสัยทัศน์ที่มีความเป็นสากล และ (2) กรอบแนวคิดการบริหารวิชาการโครงการ English Program ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวางแผน พัฒนา และดำเนินการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลจากการศึกษาถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Thematic Analysis) เพื่อสกัดประเด็นหลัก แนวคิดสำคัญ และตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการและการส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นสากลในห้องเรียน English Program

ตารางที่ 1

ปัจจัยสำคัญ Key Drivers จากการกวาดสัญญาณและระบุปัจจัยแนวโน้มความไม่แน่นอนตามกรอบแนวคิด STEEP

สังคม (Social)	เทคโนโลยี (Technological)	เศรษฐกิจ (Economic)	สิ่งแวดล้อม (Environmental)	การเมืองและนโยบาย (Political)
- แนวโน้มการเป็นพลเมืองโลก - พฤติกรรม - การเรียนรู้ของนักเรียนยุคใหม่ - อัตราการเกิดที่ลดลง - แรงงานต่างชาติในไทย - ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	- AI และระบบการเรียนรู้ส่วนบุคคล - VR/AR และ METAVERSE ในการศึกษา - เทคโนโลยีการศึกษา - แพลตฟอร์มการเรียนรู้ - แบบออนไลน์	- แนวโน้มตลาดแรงงานโลก - ภาวะเศรษฐกิจโลก - ค่าใช้จ่ายของโครงการ EP - ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ - การพัฒนาทักษะภาษาอื่นแทน - อังกฤษ กับต่างประเทศ	- การขาดแคลนทรัพยากรและพลังงาน - Smart Cities และโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล - วิกฤตสุขภาพระดับโลก - การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ - แนวคิด Green Education	- นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ - เกี่ยวกับ English Program - เสถียรภาพทางการเมือง - กฎหมายการจ้างครูต่างชาติ - แนวโน้มการศึกษาระดับนานาชาติ - แนวทางการเปิดเสรีทางการศึกษา

จากนั้น ผู้วิจัยดำเนินการกวาดสัญญาณ (Scanning for Emerging Signals and Trends) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับประเทศและระดับโลกที่อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารวิชาการโครงการ English Program และการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นสากล ข้อมูลดังกล่าวได้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น งานวิจัย วารสารวิชาการ รายงานเชิงนโยบาย สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ และบทวิเคราะห์หออนาคต เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งจากแนวโน้มกระแสหลัก (Trends) และสัญญาณอ่อน (Weak Signals) ซึ่งสามารถนำมาใช้คาดการณ์ความเป็นไปได้ของสถานการณ์ในอนาคต การกวาดสัญญาณในขั้นตอนนี้ใช้กรอบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกตามกรอบการวิเคราะห์ STEEP Analysis (Social, Technological, Economic, Environment, Political) เพื่อให้ได้มุมมองที่รอบด้าน

ภายหลังการกวาดสัญญาณและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสร้างภาพอนาคต (Scenario Building) โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการคาดการณ์อนาคต (Foresight Workshop) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วนร่วมกันระดมความคิดเห็นพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเพื่อหามุมมองที่แตกต่างและมุมมองใหม่ ๆ ผู้ให้ข้อมูลในการประชุมเชิงปฏิบัติการคาดการณ์อนาคต Foresight Workshop จำนวน 16 คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารห้องเรียน English Program โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการกำหนดนโยบาย 2. นักวิชาการด้านการศึกษา 3. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดำเนินการโครงการ English Program สังกัด สพฐ. 4. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดำเนินการโครงการ English Program สังกัดสช. 5. หัวหน้าโครงการ English Program สังกัด สพฐ.

6. หัวหน้าโครงการ English Program สังกัดสาธิต 7. ผู้ปกครอง 8. ตัวแทนนักเรียน (ศิษย์เก่า) รวมจำนวน 16 คน เริ่มจากการวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ (Key Drivers) และความไม่แน่นอนหลัก (Critical Uncertainties) จากนั้นทำการออกแบบฉากทัศน์ (Scenarios) ที่สะท้อนแนวโน้มและความเป็นไปได้หลากหลายรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกประชุมกลุ่มย่อย ตารางวิเคราะห์ฉากทัศน์ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ ในการสร้างฉากทัศน์ข้อมูลจากการวิเคราะห์ตัวขับเคลื่อนและความไม่แน่นอนถูกนำมาจัดโครงสร้างและจำลองเป็นฉากทัศน์อนาคตหลายรูปแบบ เพื่อจำลองทางเลือกของอนาคตที่แตกต่างกันในการบริหารโครงการ EP ตามแนวคิดจิตสำนึกความเป็นสากล จากนั้นผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการคาดการณ์อนาคตร่วมกันอภิปรายวิเคราะห์ และประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยงของแต่ละฉากทัศน์อย่างรอบด้าน จากกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดังกล่าว ทุกฝ่ายมีมติเห็นพ้องเลือกฉากทัศน์ที่เหมาะสมที่สุดถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการวิจัยในรูปแบบของฉากทัศน์อนาคต (Future Scenarios) จำนวน 4 ฉาก โดยอิงจากข้อมูลเชิงประจักษ์ แนวโน้มทางการศึกษา ปัจจัยขับเคลื่อนหลัก และประเด็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับห้องเรียน English Program เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้นได้ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิคัดเลือกฉากทัศน์หลักผ่าน Future Workshop โดยใช้เกณฑ์ผลกระทบ ความเป็นไปได้ และความเชื่อมโยงเชิงนโยบาย ฉากทัศน์ที่ได้สะท้อนพลวัตของระบบการศึกษาไทย และนำเสนอทางเลือกเชิงนโยบายที่ตอบสนองต่อความไม่แน่นอนในอนาคต พร้อมเป็นแนวทางพัฒนานวัตกรรมและการบริหารโครงการ EP ให้ยั่งยืนในทศวรรษหน้า

ชื่อฉากทัศน์ 1. EP Opportunity Nation “ห้องเรียน EP แห่งโอกาสใหม่ การศึกษาภาษาอังกฤษที่ทุกคนเข้าถึงได้” นำเสนอภาพอนาคตของโครงการ English Program ที่ยกระดับจากห้องเรียนทางเลือกสำหรับบางกลุ่มไปสู่ระบบการศึกษาหลักที่ทุกคนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม โดยมีการบริหารวิชาการที่ยืดหยุ่นครอบคลุม 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตร ที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถออกแบบหลักสูตร EP ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น โดยยังยึดโยงกับมาตรฐานสากล เช่น Cambridge English หรือ ASEAN Curriculum Framework และส่งเสริมกิจกรรมที่เชื่อมโยงภาษาและวัฒนธรรม (2) การจัดการเรียนการสอน ที่ให้โรงเรียนมีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบาย (Autonomy with Accountability) ในการจัดการทรัพยากร พัฒนาครู และสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ตอบโจทย์ชุมชนและผู้เรียนที่หลากหลาย โดยมีผู้นำสถานศึกษาที่ยึดหลัก “ภาวะผู้นำเชิงความเป็นธรรม” (Equity-Driven Leadership) เป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญ และ (3) การวัดและประเมินผล ที่มุ่งเน้น “Assessment for Learning” และ “Assessment as Learning” โดยใช้เครื่องมือทางเลือก เช่น แฟ้มสะสมงาน โครงงาน การสังเกต และการสะท้อนตนเอง ซึ่งสามารถวัดทักษะภาษาและคุณลักษณะด้าน จิตสำนึกความเป็นสากล ได้อย่างรอบด้าน ทั้งด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความเข้าใจความหลากหลาย และความสามารถในการอยู่ร่วมในสังคมโลก ฉากทัศน์นี้จึงไม่

เพียงมุ่งยกระดับภาษาอังกฤษของผู้เรียน แต่ยังเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งโอกาสและความเสมอภาคที่เชื่อมโยงเด็กไทยกับโลกอย่างมีคุณภาพ

“แต่ถ้าเรากลับมาตั้งคำถามว่า แล้วทำไมเด็กทุกคนถึงไม่ควรมีโอกาสเรียนภาษาอังกฤษอย่างเข้มข้นล่ะ? ทำไม EP ถึงจะเป็นของบางกลุ่มได้เท่านั้น? จุดนี้แหละครับที่ทำให้เรามองว่า ห้องเรียน EP ไม่ควรเป็นแค่โครงการพิเศษอีกต่อไป แต่มันควรกลายเป็นเครื่องมือแห่งความเสมอภาคทางการศึกษา”

ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดำเนินการโครงการ English Program สังกัด สพฐ., 19 เมษายน 2568

ภาพที่ 2

ฉากทัศน์ทั้ง 4 ที่เป็นไปได้ (Plausible Future) ของห้องเรียน English Program

ชื่อฉากทัศน์ 2. The Human Advantage EP “EP ผลิตแรงงานคุณภาพ สามภาษา ข้ามวัฒนธรรม พัฒนามนุษย์ให้เหนือปัญญาประดิษฐ์” นำเสนอภาพอนาคตของโครงการ English Program (EP) ในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เทคโนโลยีไม่สามารถทดแทนได้ โดยมีการบริหารวิชาการที่ครอบคลุม 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตร ซึ่งถูกออกแบบอย่างยืดหยุ่นและเชื่อมโยงกับบริบทเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่นและโลก เช่น หลักสูตร EP สายดิจิทัล สายการท่องเที่ยว สายโลจิสติกส์ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรนานาชาติผ่านกระบวนการ Collaborative Academic Governance (2) การจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นการบูรณาการภาษาหลายภาษา (Multilingual Integration) และการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Learning) ผ่านกิจกรรมโครงการ ฝึกงานเสมือนจริง (Virtual Internship) และการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง โดยนักเรียนสามารถเรียนภาษาอังกฤษควบคู่

กับภาษาที่สาม เช่น จีน ญี่ปุ่น หรือภาษาอื่นตามบริบท ทั้งยังพัฒนาทักษะมนุษย์ (Human-Centered Skills) อย่างการทำงานเป็นทีม การคิดเชิงออกแบบ และภาวะผู้นำ ขณะที่ครูถูกพัฒนาให้เป็น “ผู้นำการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม” ด้วยการใช้ AI และ Learning Analytics อย่างมีวิจารณญาณ (3) การวัดและประเมินผล เน้นการประเมินแบบโครงการและสมรรถนะ (Project-Based & Performance Assessment) ที่ผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพทั้งทางภาษา ความคิดสร้างสรรค์ และความเข้าใจวัฒนธรรมในบริบทจำลองของโลกการทำงานจริง พร้อมใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล เพื่อการพัฒนาศักยภาพอย่างตรงจุด โดยกระบวนการประเมินเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนตนเองและได้รับข้อเสนอแนะจากเพื่อนและครูอย่างสร้างสรรค์ หัวใจของฉากทัศน์นี้คือการปลูกฝัง จิตสำนึกความเป็นสากล ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้จริง ไม่ใช่เพียงการเรียนรู้เพื่อสอบหรือการสื่อสารภาษา แต่เพื่อสร้างพลเมืองโลกยุคหลังเทคโนโลยีที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง

“ในอีก 10 ปีข้างหน้า เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าโลกของการทำงานมันจะไม่เหมือนเดิมครับ เรากำลังเข้าสู่ยุคที่ AI ทำงานแทนคนได้หลายอย่าง โดยเฉพาะงานที่ซ้ำ ๆ งานที่มีสูตรตายตัว งานที่คิดแบบขั้นตอน พูดย่อย ๆ คือ ถ้างานนั้นมี ‘คำสั่ง’ AI จะทำได้แม่นยำและเร็วกว่ามนุษย์แน่นอน”

ผู้ปกครอง, 19 เมษายน 2568

ชื่อฉากทัศน์ 3. National EP Blueprint “พิมพ์เขียวแห่งชาติ : ปฏิรูปห้องเรียน EP ด้วยระบบนโยบายครบวงจร” นำเสนอภาพอนาคตของโครงการ English Program ในฐานะระบบการศึกษาระดับชาติที่ได้รับการปฏิรูปอย่างเป็นระบบ ผ่านพระราชบัญญัติการศึกษาห้องเรียน EP แห่งชาติ พ.ศ. 2570 และการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบาย EP แห่งชาติ ทำหน้าที่กำกับ ทบทวน และวางทิศทางการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการบริหารวิชาการภายใต้ฉากทัศน์นี้เน้น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตร ซึ่งกำหนดเป็น “หลักสูตรแกนกลาง EP แห่งชาติ” (National EP Core Curriculum) เชื่อมโยงกับมาตรฐานสากล เช่น CEFR, Cambridge, และ Global Competency Frameworks พร้อมสนับสนุนการเรียนรู้วิชาด้วยภาษาอังกฤษ (EMI) และการเรียนภาษาที่สาม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสื่อสารและเข้าใจโลกพหุวัฒนธรรม (2) การจัดจัดการเรียนการสอน ขับเคลื่อนด้วยระบบความร่วมมือระหว่างรัฐ โรงเรียน และภาคีเครือข่าย โดยโรงเรียนมีอิสระในการออกแบบการเรียนรู้ตามกลยุทธ์ท้องถิ่น ภายใต้การสนับสนุนจากรัฐทั้งด้านบุคลากรไทยและต่างชาติ รวมถึงการพัฒนาครูไทยให้มีสมรรถนะสากลผ่านโครงการฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนระดับนานาชาติ โรงเรียนยังทำหน้าที่เป็น Global Teaching Hub เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (3) การวัดและประเมินผล ได้รับการออกแบบใหม่ให้สอดคล้องกับแนวคิด Competency-Based Education โดยใช้ AI-Assisted Assessment, Adaptive Online Testing และระบบคลังหน่วยกิตแห่งชาติ (EP Credit Bank) ที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยี Blockchain เพื่อรองรับเส้นทางการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล นอกจากนี้ ฉากทัศน์นี้ยังเน้นการแนะแนวเส้นทางการศึกษาสู่ระดับนานาชาติ (Global EP Pathway) เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถใช้ศักยภาพจากห้องเรียน EP ในการเข้าสู่มหาวิทยาลัยและตลาดงานระดับโลก โดยตลอดทั้งระบบจะบูรณาการแนวคิด จิตสำนึกความเป็นสากล (International Mindedness) ผ่านหลักสูตร

กิจกรรม และการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในทุกระดับ เพื่อสร้างพลเมืองไทยที่มีความสามารถในการเชื่อมโยงกับโลกโดยไม่ละทิ้งรากเหง้าความเป็นไทย

“วันนี้เรากำลังพูดถึงการเปลี่ยน EP จากโครงการทางเลือก ให้กลายเป็นระบบการศึกษาระดับชาติจริง ๆ แล้วนะครับ เพราะโลกกำลังเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ ดิจิทัล ประชากรสูงวัย และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถ้าเรายังมอง EP แค่ว่าเป็นห้องเรียนพิเศษที่มีในบางโรงเรียน เราก็อาจจะพลาดโอกาสในการใช้มันเป็นเครื่องมือพัฒนาคนไทยในอนาคต”

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการกำหนดนโยบาย, 19 เมษายน 2568

ข้อจากทัศน์ 4. Bridge the Gap EP เสนออนาคตของห้องเรียน English Program ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเชื่อมช่องว่างทางโอกาสระหว่างโรงเรียนเมืองกับชนบท โดยมีการบริหารวิชาการที่มุ่งเน้นความเสมอภาคและความยืดหยุ่นใน 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตร ที่ไม่จำกัดอยู่ในห้องเรียนแบบดั้งเดิม แต่ขยายเป็นระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (Living English Ecosystem) ผ่านกิจกรรมสื่อสารสองภาษาในชีวิตประจำวัน โดยมีเนื้อหาที่ผสานวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยี เช่น การใช้ VR จำลองสถานการณ์ต่างประเทศ และระบบ Open EP Content ที่โรงเรียนทุกแห่งสามารถเข้าถึงได้ฟรี (2) การจัดการเรียนการสอน ถูกออกแบบให้บูรณาการเทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Ethical EdTech Integration) โดยผู้บริหารต้องมีทักษะคัดเลือกทรัพยากรที่เหมาะสม ครูได้รับการพัฒนาให้เข้าใจการเรียนรู้ในโลกเสมือนจริงและสามารถออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองต่อสไตล์ผู้เรียนแบบเฉพาะบุคคล ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม และทักษะชีวิต โดยส่งเสริมการสนทนา การเรียนรู้ด้วยภาพ เสียง เกม และการมีปฏิสัมพันธ์กับครูต่างชาติใน Metaverse (3) การวัดและประเมินผล ได้รับการออกแบบใหม่ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยเน้นการประเมินสมรรถนะที่เกิดขึ้นจริง ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ใช้ AI และ Learning Analytics วิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล เพื่อนำไปสู่การประเมินแบบปรับตามผู้เรียนที่สะท้อนศักยภาพผู้เรียนอย่างแท้จริง ทั้งด้านภาษา ทักษะ และความสามารถในการปรับตัวในโลกพหุวัฒนธรรม ทั้งหมดนี้หล่อหลอมอยู่บนแนวคิด จิตสำนึกความเป็นสากล ที่เน้นความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกอย่างมีศักดิ์ศรี

“ห้องเรียน EP ในอนาคต จะไม่ใช่แค่ห้องสี่เหลี่ยมที่มีครูยืนพูดหน้าชั้นอีกต่อไปครับ แต่จะกลายเป็นระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (Living English Ecosystem) ที่เด็กจะได้เจอภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันเลย เช่น ฟังเสียงตามสายตอนเช้า เห็นป้ายในโรงเรียนเป็นสองภาษา พูดอังกฤษในโรงอาหาร หรือเข้าชมรมที่ใช้ภาษาอังกฤษสื่อสาร”

นักวิชาการด้านการศึกษา, 19 เมษายน 2568

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่สำคัญในการพัฒนาการบริหารวิชาการของโครงการ English Program ภายใต้อริยทศนาถ 10 ปีข้างหน้า โดยเฉพาะเมื่อใช้แนวคิดจิตสำนึกความเป็นสากล

(International Mindedness) เป็นกรอบแนวทางในการคาดการณ์และวางแผนพัฒนา จากผลการวิจัยการออกแบบฉากทัศน์อนาคตของโครงการ English Program (EP) จำนวน 4 ฉาก ได้แก่ EP Opportunity Nation, The Human Advantage EP, National EP Blueprint และ Bridge the Gap EP พบว่าแต่ละฉากทัศน์มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนแนวโน้มและความเป็นไปได้ในการพัฒนาการบริหารวิชาการ โดยครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นแก่นของการบริหารวิชาการตามนิยามของผู้วิจัย และยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ OECD (2018) และ UNESCO (2015) ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในการเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ในฉากทัศน์ที่ 1 “EP Opportunity Nation” ได้สะท้อนแนวคิดของ การบริหารวิชาการเชิงความเป็นธรรม (Equity-Based Academic Leadership) อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนปรับใช้ตามบริบทชุมชน ขณะเดียวกันยังเชื่อมโยงกับมาตรฐานสากล เช่น Cambridge English และ ASEAN Curriculum Framework การจัดการเรียนการสอนในฉากทัศน์นี้เน้นอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายของโรงเรียน (Autonomy with Accountability) และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสะท้อนหลักการของ Fullan (2011) ในเรื่องการกระจายอำนาจและความร่วมมือ การวัดและประเมินผลในฉากทัศน์นี้ขับเคลื่อนด้วยแนวทาง “Assessment as Learning” และ “Assessment for Learning” ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและมีความยืดหยุ่นตามบริบทของผู้เรียน ทั้งหมดนี้ตอบสนองต่อเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560–2579) ที่เน้นคุณภาพและความเสมอภาคอย่างเป็นรูปธรรม

ฉากทัศน์ที่ 2 “The Human Advantage EP” แสดงให้เห็นการบริหารวิชาการที่มุ่งเน้นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกหลังเทคโนโลยี โดยการพัฒนาหลักสูตรถูกออกแบบให้มีลักษณะเฉพาะทาง เช่น EP สายดิจิทัล สายโลจิสติกส์ หรือสายวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Curriculum Differentiation (Tomlinson, 2001) ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและตอบสนองต่อศักยภาพและโอกาสทางเศรษฐกิจ การจัดการเรียนการสอนเน้น Multilingual and Cross-Cultural Integration ซึ่งสนับสนุนการพัฒนาทักษะภาษาและการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสมดุล การวัดผลเน้นสมรรถนะจริงผ่านโครงงานนานาชาติ การฝึกงานเสมือน และการประเมินจากแพลตฟอร์ม Learning Analytics ซึ่งสอดคล้องกับกรอบ CBE (Competency-Based Education) ของ OECD และ ADB ที่ส่งเสริมการวัดผลจากการใช้งานจริงมากกว่าคะแนนสอบ ฉากทัศน์นี้จึงตอบสนองทั้งเป้าหมายระดับชาติด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ และเป้าหมายระดับสากลด้าน Global Competency อย่างมีพลัง

ฉากทัศน์ที่ 3 “National EP Blueprint” แสดงการบริหารวิชาการในลักษณะ Systemic Reform อย่างแท้จริง โดยมีการจัดทำ “หลักสูตรแกนกลาง EP แห่งชาติ” ซึ่งเชื่อมโยงกับ CEFR และ Global Competency Frameworks อย่างเป็นระบบ สะท้อนแนวคิด “Coherent Curriculum Policy” (Schmidt & Prawat, 2006) ที่เน้นความสอดคล้องระหว่างนโยบายและการปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนเน้นการบูรณาการระหว่างรัฐและโรงเรียน ผ่านการสนับสนุนครูไทยและครูต่างชาติด้วยระบบฝึกอบรมและพัฒนาอย่างครบวงจร ในขณะที่ระบบการวัดและประเมินผลนำเทคโนโลยี AI, Adaptive Testing และ Blockchain มาใช้

เพื่อสร้าง National EP Credit Bank ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Personalized Learning Pathwaysที่กำลังถูกผลักดันโดยหลายประเทศในกลุ่ม OECD ฉากทัศน์นี้จึงเชื่อมโยงกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนากระบวนการศึกษาแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สุดท้าย ฉากทัศน์ที่ 4 “Bridge the Gap EP” สะท้อนบทบาทของเทคโนโลยีในฐานะสะพานเชื่อมโอกาส โดยหลักสูตรในฉากทัศน์นี้ไม่ได้ถูกจำกัดด้วยเวลาและสถานที่ แต่ขยายตัวเป็นระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลผ่าน Open EP Content และ Metaverse EP Classroom การจัดการเรียนการสอนมุ่งสู่ Personalized Learning โดยมีการใช้ AI, XR และ VR ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน เน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Ethical EdTech Integration) เพื่อเพิ่มคุณภาพและความเสมอภาค การวัดผลในฉากทัศน์นี้ไม่เพียงพึ่งการสอบแบบเดิม แต่ใช้ Real-Time Digital Competency Assessment และ Learning Analytics เพื่อประเมินศักยภาพแบบเฉพาะบุคคล ซึ่งสะท้อนเป้าหมายของ SDG 4.1 และ 4.7 ที่เน้นการเข้าถึงการศึกษาที่เท่าเทียมและพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองโลก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องภาพอนาคตการบริหารวิชาการโครงการ English Program บนฐานแนวคิดจิตสำนึกความเป็นสากล พบว่า การขับเคลื่อนโครงการ English Program ให้มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทโลกอนาคต จำเป็นต้องดำเนินการวางรากฐานเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติดังนี้

1.1 การจัดทำ Blueprint ระดับชาติ ภาครัฐควรเร่งจัดตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์โครงการ English Program แห่งชาติ เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนานโยบายเชิงระบบที่ครอบคลุมทั้งหลักสูตร การพัฒนาครู งบประมาณ การประเมิน และการเข้าถึงอย่างเท่าเทียม

1.2 การสร้างฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับโรงเรียน EP ควรมีการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลที่เป็นระบบเกี่ยวกับโรงเรียนที่ดำเนินการโครงการ English Program เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาในระยะต่อไป

1.3 การพัฒนาระบบประเมินคุณภาพ EP ที่ยืดหยุ่นและทั่วถึง ระบบประเมินควรผสมผสานเกณฑ์มาตรฐานกลางกับเกณฑ์ที่สะท้อนบริบทท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความยุติธรรมและไม่ตัดโอกาสโรงเรียนในพื้นที่ขาดแคลน

1.4 การลงทุนในการพัฒนาครู EP มีอาชีพ ควรมีแผนระยะยาวในการพัฒนาครูทั้งไทยและต่างชาติ เพื่อเสริมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้แบบสองภาษาอย่างมีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

แม้ว่างานวิจัยครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการคาดการณ์อนาคตโครงการ English Program แต่ก็มีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณาในการดำเนินการวิจัยในอนาคต ดังนี้

2.1 การขยายกลุ่มผู้เข้าร่วม Foresight Workshop งานวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มจำนวนและความหลากหลายของผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ เช่น ผู้แทนครูต่างชาติ ศิษย์เก่า EP ผู้แทนจากภาคเอกชน และองค์กรนานาชาติ เพื่อให้ได้มุมมองที่กว้างและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 การใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณสนับสนุนผลการคาดการณ์ ควรผสมผสานการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น Delphi Survey หรือ Trend Impact Analysis เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการวิเคราะห์แนวโน้มและปัจจัยขับเคลื่อนอนาคต

2.3 การเชื่อมโยงกับแนวโน้มโลกในระยะยาว ควรมีการศึกษาปัจจัยระดับโลก เช่น ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคมในระยะยาว เพื่อเสริมความแข็งแกร่งในการวางภาพอนาคตของโครงการ English Program

องค์ความรู้ที่ได้

การวิจัยครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญต่อการพัฒนาโครงการ English Program ในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านการบริหารวิชาการที่เชื่อมโยงกับแนวคิดจิตสำนึกความเป็นสากล (International Mindedness) ซึ่งถือเป็นการขยายขอบเขตความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของห้องเรียน EP จากเดิมที่เน้นการเรียนภาษาอังกฤษเชิงเทคนิค ไปสู่การเป็นพื้นที่ของการพัฒนาผู้เรียนในฐานะ “พลเมืองโลก” ที่มีความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความเคารพผู้อื่น และสามารถปรับตัวในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การประยุกต์ใช้กระบวนการคาดการณ์อนาคต (Foresight Research) และการสร้างฉากทัศน์ (Scenario Building) ซึ่งช่วยเปิดมุมมองใหม่ในการวางนโยบายทางการศึกษาที่ไม่ยึดติดอยู่กับข้อจำกัดปัจจุบัน แต่สามารถออกแบบ “อนาคตพึงประสงค์” โดยมีพื้นฐานจากข้อมูลเชิงประจักษ์และความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่หลากหลาย การวิเคราะห์และออกแบบฉากทัศน์ทั้ง 4 รูปแบบยังสะท้อนให้เห็นทางเลือกเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับแนวโน้มโลก เช่น บทบาทของเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแรงงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบการศึกษาแบบสองภาษาที่มีคุณภาพและความเสมอภาคอย่างยั่งยืน องค์ความรู้ทั้งหมดนี้ไม่เพียงเป็นการพัฒนาแนวคิดใหม่ แต่ยังเสนอแนวทางที่สามารถนำไปใช้จริงได้ในระดับนโยบาย เพื่อยกระดับโครงการ English Program ให้ตอบสนองต่อบริบทของโลกศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติมา ปรีดีติลล. (2532). *การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น*. อักษราพิพัฒน์.
- วิมล เดชะ. (2559). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตุล*. [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศุภชัย สมพานิช. (2561). *การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโครงการ English Program โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการดำเนินงานโครงการห้องเรียนพิเศษ (Gifted/English Program/Science-Math)*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนการสอน English Program ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- Castro, P., Lundgren, U., & Woodin, J. (2015). International Mindedness through the Looking Glass: Reflections on a Concept. *Journal of Research in International Education*, 14(3), 187–197. <https://doi.org/10.1177/1475240915611500>
- Education First. (2011, May 30). *EF English Proficiency Index: A Ranking of English Skills*. <https://www.ef.com/epi/>
- Fullan, M. (2011). *Leading in a Culture of Change*. Jossey-Bass.
- Hill, I. (2007). International mindedness: An aim of the International Baccalaureate (IB) programmes. *Journal of Research in International Education*, 6(3), 245–258. <https://doi.org/10.1177/1475240907086886>
- Miles, I. (2003). Foresight in a rapidly changing world. *Science and Public Policy*, 30(1), 3–9.
- OECD. (2019, January 21). *Trends shaping education 2019*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/trends_edu-2019-en
- Organization for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2018, June 16). *The future of education and skills: Education 2030*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/education/2030-project/>
- Schmidt, W. H., & Prawat, R. S. (2006). Curriculum coherence and national control of education: Issue or non-issue?. *Journal of Curriculum Studies*, 38(6), 641–658. <https://doi.org/10.1080/00220270500175502>
- Schultz, W. (2006). The cultural contradictions of managing change: Using horizon scanning in an organizational setting. *Foresight*, 8(4), 3–12. <https://doi.org/10.1108/14636680610703087>
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms* (2nd ed.). ASCD.
- UNESCO. (2015). *Global citizenship education: Topics and learning objectives*. UNESCO. <https://doi.org/10.54675/DRHC3544>
- Voros, J. (2003). A generic foresight process framework. *foresight*, 5(3), 10-21.
- World Economic Forum. (2020, October 20). *The future of jobs report 2020*. <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020>